

**XIV MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O MUZIČKOJ
TEORIJI I ANALIZI *INTERDISCIPLINARITY OF MUSIC
THEORY: KNOWLEDGE OF MUSIC BETWEEN HISTORY,
POETICS, THEORIES, AND CRITICISM***

Marko Aleksić

Univerzitet umetnosti u Beogradu
Fakultet muzičke umetnosti
marko.aleksic@fmu.bg.ac.rs

Primljeno / Received 15. 10. 2022.
Prihvaćeno / Accepted 26. 11. 2022.

U Beogradu je, u periodu od 7. do 9. oktobra 2022. godine, u organizaciji Katedre za muzičku teoriju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu, održana XIV bje-nalna međunarodna konferencija o muzičkoj teoriji i analizi, pod nazivom „Inter-disciplinarity of Music Theory: Knowledge of Music Between History, Poetics, Theories, and Criticism“ („Interdisciplinarnost muzičke teorije: znanje o muzici između istorije, poetike, teorija i kritike“). Konferencija je održana u svečanoj sali Rektorata Univerziteta umetnosti u Beogradu i po prvi put je organizovana kao hibridni događaj, sa gotovo podjednakim brojem radova koji su izlagani uživo i onih koji su predstavljeni u onlajn formatu. Imajući u vidu njen međunarodni ka-rakter i učesnike iz različitih delova sveta, zvaničan jezik konferencije je i ovaj put bio engleski. Programski odbor konferencije činilo je petnaest naučnika iz oblasti muzičke teorije i muzikologije, među kojima su istaknuti profesori evropskih uni-verziteta i profesori sa Katedre za muzičku teoriju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu. Takođe, u svim aspektima realizacije konferencije nezaobilaznu ulogu je imao Organizacioni odbor konferencije. Na otvaranju konferencije, u petak 7. ok-tobra 2022. godine, okupljenima su se obratili dr Mirjana Nikolić, rektor Univerzi-teta umetnosti u Beogradu, dr Gordana Karan, prodekan za nauku Fakulteta mu-zičke umetnosti u Beogradu i dr Zoran Božanić, šef Katedre za muzičku teoriju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu.

Nastavljajući tradiciju bavljenja različitim aktuelnim temama iz oblasti mu-zičke teorije i analize, formiranu tokom prethodne gotovo dve decenije njenog odr-žavanja, konferencija je ove godine imala za cilj da razmotri različite perspektive muzičke teorije u njenoj interdisciplinarnoj situaciji u XX veku, kroz preispitivanje granica muzičko-teorijske discipline ne samo u okviru nauke o muzici, već i u širem polju humanistike. U tom smislu, jedan od najbitnijih zadataka bio je da se artiku-liše vizija interdisciplinarnih odnosa i veza u budućnosti, kroz kritičku retrospek-

ciju prošlosti, ali uz očuvanje humanističkih vrednosti, intersubjektivnosti i dijalogičnosti. U okviru konferencijske diskusije se diferencirala gradacija četiri saznanja pristupa muzičke teorije: istorija muzičke teorije, istorijska i teorijska poetika, humanističke teorije muzike i muzička kritika.

Svakog od tri konferencijska dana je održano po jedno plenarno predavanje uvažениh profesora muzičke teorije sa vodećih evropskih i svetskih univerziteta, odnosno konzervatorijuma. Prvog dana konferencije, u petak 7. oktobra, plenarno predavanje je održala dr Valentina Holopova, profesorka muzičke teorije Državnog konzervatorijuma „Čajkovski“ i Univerziteta „Lomonosov“ u Moskvi (Ruska Federacija). U svom predavanju, pod nazivom *The Tradition of Semantic Analysis of Music in Russian Musicology*), profesorka Holopova je napravila istorijski presek razvoja semantičke muzičke analize u Rusiji, posebno akcentujući delatnost i publikacije dvojice značajnih ruskih naučnika u ovoj oblasti iz prve polovine XX veka, Boleslava Javorskog i Borisa Asafjeva, ali ukazujući i na novija istraživanja na ovom području, poput teorije muzičkog sadržaja kojom su se bavile Ljudmila Kazanceva i sama autorka, Holopova. Narednog dana, plenarno predavanje, naslovljeno *Musical Modernism and the Representation of Disability*, održao je dr Džozef Straus (Joseph Straus), profesor muzičke teorije Državnog univerziteta u Nju Jorku (Sjedinjene Američke Države). Profesor Straus je u svom predavanju istakao da neke od najkarakterističnijih odlika muzičkog modernizma, kao što su „imobilisane“ harmonije, razlomljene forme, međusobno suprotstavljeni tekstualni slojevi, te radikalno pojednostavljenje sredstava u nekim slučajevima, odnosno radikalna složenost i hermetizam u drugim, mogu biti shvaćene kao muzičke reprezentacije različitih invalidnih stanja, poput oštećenja pokretljivosti, deformiteta, ludila, autizma, itd. I konačno, u nedelju 9. oktobra, svoje plenarno predavanje je održao dr Džon Kozlovski (John Koslovsky), profesor muzičke teorije Konzervatorijuma u Amsterdamu i Univerziteta u Utrehtu (Holandija). U neposredno održanom predavanju pod nazivom *Playing with Musical Hierarchies*, profesor Kozlovski je, polazeći od kritičkog osvrta na pitanje (ne)aktuelnosti hijerarhijskog razmišljanja kao osnovnog posla muzičke analize, na primeru drugog stava *Petog gudačkog kvarteta* Bele Bartoka (Béla Bartók) elaborirao načine na koje su se analitičari – posebno u američkoj nauci o muzici – tokom niza godina pozivali u okviru hijerarhijsko-strukturinog pristupa muzici ovog kompozitora i pritom predložio postupke za razjašnjenje nepredviđenih okolnosti koje stalno iskrsavaju u analizi ovog stava, među kojima su i performativni pristup u grafičko-linearnoj analizi, sa svim njegovim različitim prednostima.

U radnom delu konferencije je predstavljeno ukupno 26 radova, čiji su autori bili iz Srbije, Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije, Poljske, Kine, Ruske Federacije, Australije, Španije, Austrije, Mađarske, Češke, Norveške, Hrvatske i Severne Makedonije. Radni deo konferencije, prvog konferencijskog dana, započeo je tematskom sesijom posvećenoj teorijsko-metodološkoj i tehnološkoj artikulaciji in-

terdisciplinarnosti muzičke teorije. U okviru ove sesije dr Ivana Ilić (Univerzitet umetnosti u Beogradu) predstavila je rad u kome su elaborirane one muzičke prakse koje koriste tehnologiju u cilju preispitivanja i redefinisanja kreativnih, izvođačkih i slušalačkih navika u savremenim društvima, a msr Lucija Maloveska (Lucia Maloveskà, Akademija izvođačkih umetnosti u Pragu, Češka Republika) je izložila rad u kome su razmatrane premise, koncepti i uticaji interdisciplinarnosti u češkoj muzičkoj teoriji. Usledila je sesija sa radovima u kojima je muzička teorija sagledana u svetlu književne i umetničke teorije, u okviru koje su svoje radove predstavile dr Ivana Vuksanović, msr Natalija Stanković i dr Milena Medić (sve sa Univerziteta umetnosti u Beogradu). Ivana Vuksanović je u svom radu dala predlog objašnjenja prirode i uslova muzičkog humora kao estetskog iskustva, razmatrajući ovu problematiku prvenstveno iz perspektive antiesencijalističke filozofije, zatim, Natalija Stanković je razmatrala odnos muzike i bajke date u tekstu, u Štrausovoj (Richard Strauss) operi *Žena bez senke*, a Milena Medić je u svom radu predstavila skicu za moguću genološku teoriju lirskog i lirskih tipova u muzici, kao inovativni pristup u analizi vokalne muzike. Radni deo prvog dana konferencije je završen prezentovanjem radova okupljenih u sesiju posvećenu muzičkoj teoriji koja funkcioniše u hermeneutičkim i kritičkim ključevima. Msr Tanja Mijatović (Univerzitet umetnosti u Beogradu) je predstavila rad u kome se sa pozicija analitičkog modela „hermeneutičkih prozora“ Lorensa Krejmera (Lawrence Kramer) razmatra funkcija ekspresivnih činova u delu *Apolon, vođa muza* Igora Stravinskog, a dr Marko Aleksić (Univerzitet umetnosti u Beogradu) je kroz interdisciplinarno ukrštanje harmonije, hermeneutike i psihoanalize ukazao na načine na koje se posredstvom „Elektrinog akorda“ interpretira „Elektrin kompleks“ u Štrausovoj operi *Elektra*. Dr Rene Ruš (René Rusch, Univerzitet u Mičigenu, SAD) je u svom radu predstavila sistematizaciju savremene kritike, muzičke estetike i poetike Franca Šuberta (Franz Schubert), dok je dr Sio Pan Leong (Sio Pan Leong, Univerzitet u Edinburgu, Velika Britanija), uz oslanjanje na Frojddovu (Sigmund Freud) psihoanalitičku teoriju, na primeru analize *Trija u Es duru* istog kompozitora istražio njegov specifičan gotički stil.

Drugog dana konferencije, u subotu 8. oktobra, nastavljen je njen radni deo i učesnici su izložili različite radove u okviru sesije „Filozofski, antropološki, kulturni i teološki okviri muzičke teorije“. Dr David Fereiro Karbaljo (David Ferreira Carballo, Institut muzičkih nauka „Complutense“, Univerzitet „Complutense“ u Madridu, Španija) predstavio je svoj rad posvećen specifičnoj interakciji vagnerijanske muzičke drame i muzike lokalnog španskog kolorita u operama Konrada del Kampa (Conrado del Campo), msr Sanja Stevanović i dr Zlatko Matić (Institut za sistematsko bogoslovlje, Pravoslavni bogoslovski fakultet Univerziteta u Beogradu) osvetlili su aspekte „svetosti“ crkvene polifonije u korelaciji sa soteriologijom rimokatoličke crkve, dok je msr Šaoja Lu (Xiaoya Lu, Univerzitet Južne Kine, NR Kina) ukazala na široki spektar relacija između muzike i teksta u muzičkom stvaralaštvu

u kineskoj dinastiji Tang. U nastavku konferencijskog dana imali smo priliku da čujemo radove dr Konstantina Zenkina (Državni konzervatorijum „Čajkovski“ u Moskvi, Ruska Federacija), dr Ildara Hananova (Ildar Khannanov, Institut „Pibodi“, Univerzitet Džons Hopkins, SAD) i Dioga Salmerona Karvalja (Diogo Salmeron Carvalho, Univerzitet Merivud, SAD). Konstantin Zenkin je ukazao na značaj intrinzičnih invarijantnih karakteristika muzike zasnovane na materiji i sadržaju, koje ispunjavaju svako umetničko delo ili umetnički čin, zatim, Ildar Hananov je razmatrao primenu metode grčkih stoika na analizu muzičkog žanra, koja dovodi do novog razumevanja barokne čakone, a Diogo Salmeron Karvaljo je rasvetlio aspekte identiteta i pamćenja u kompoziciji Stiva Rajha (Steve Reich), u kojoj su na novi način spojeni minimalistički postupak komponovanja i snimljeno svedočenje jedne žrtve rasističkog nasilja.

Radni deo poslednjeg, trećeg dana konferencije, u nedelju 9. oktobra, počeo je sesijom „Muzička teorija i metodološka pitanja aplikacije, implikacije, komparacije, amplifikacije“, podeljenom u dva dela. U prvom delu ove sesije dr Moris Vindlburn (Maurice Windleburn, Univerzitet u Melburnu, Australija) izložio je rad u kome je istražio načine na koje se nekreativno pisanje, kao specifičan pristup u književnosti XXI veka, može koristiti kao oblik hipertekstualne muzičke analize. Preispitivanje metodoloških pristupa analizi filmske muzike i, uopšte, filmskoj muzikologiji donela je u svom radu msr Ivana Tomić-Obrdalj (Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Umjetnička škola u Koprivnici, Hrvatska), dok su dr Monika Karvaševska (Monika Karwaszewska) i msr Beata Oril (Beata Oryl) (Akademija za muziku „Stanislav Moniuško“ u Gdanjsku, Poljska) u svom radu predstavile dvostruku ulogu intermedijalne naracije – kao načina prezentacije muzičke koreografije i kao predmeta istraživanja novog jezika čija upotreba proširuje koncept i formu predstavljanja kompozicije. U drugom delu sesije dr Nataša Crnjanski (Univerzitet u Novom Sadu) razmotrila je različite muzičke reprezentacije opozicije između „jastva“ i „drugosti“ u svetlu teorije markiranosti, msr Mahid Motavaseli (Majid Motavasseli, Univerzitet za muziku i izvođačke umetnosti u Gracu, Austrija) je na primeru finala Malerove (Gustav Mahler) *Devete simfonije* demonstrirao interdisciplinarni pristup koji nastoji da ispita sve aspekte kompozicije nastale kao rezultat izvođenja, dr Laslo Stašo (László Stachó, Muzička akademija „Franc List“, Budimpešta, Mađarska) je pokazao načine na koje jedna od najuticajnijih lingvističkih teorija o komunikaciji značenja – teorija relevantnosti Sperbera i Vilsona (Sperber & Wilson) – funkcioniše u postupku razumevanja procesa komunikacije u okviru određenih tipova muzičkog značenja, a msr Čija-Ling Peng (Chia-Ling Peng, Univerzitet u Njukaslu, Velika Britanija) u svom radu je predložila preoblikovanje Veberove (Max Weber) teorije racionalnosti na primeru muzike J. S. Baha (J. S. Bach) i Dž. Kejdža (J. Cage). Poslednja sesija u okviru radnog dela konferencije obuhvatila je radove u kojima je muzička teorija sagledana kao teorijska poetika. Najpre je dr Trena Jordanoska (Fakultet muzičke umetnosti, Univerzitet „Sv. Ćirilo i Metodije“, Skoplje, Se-

verna Makedonija) predstavila specifične aspekte poetike makedonskog kompozitora Dimitrija Bužarovskog, koji se odnose na resemantizaciju folklora, popularnih žanrova i muzičkih stilova, a potom je dr Ram Reuven (Norveška akademija za muziku u Oslu, Norveška) u svom radu posvećenom promenljivoj klasifikaciji čiste kvarte tokom XV i XVI veka ukazao na to kako se shvatanja, ali i nesporazumi muzičkih teoretičara i pedagoga renesanse danas mogu iskoristiti za unapređenje dosadašnje pedagoške prakse u vezi sa ovom kontrapunktskom temom. Dr Dimitar Ninov (Državni univerzitet u Teksasu, SAD) je u svom radu ponudio kreativne načine komponovanja postepene modulacije u udaljene tonalitete, kao vid unapređenja teorijsko-pedagoškog pristupa ovoj harmonskoj problematici, dok je dr Nikola Komatović (samostalni istraživač, Srbija) demonstrirao analitičke prednosti, ali i ograničenja specifičnog metodološkog pristupa nazvanog *Theorie der Tonfelder* Alberta Šimona (Albert Simon), u analizi izrazito hromatskih segmenata repertoara XIX veka.

Za potrebe i u sklopu konferencije je objavljena monografska publikacija na engleskom jeziku, u kojoj su dati kompletan program konferencije, apstrakti radova i biografije učesnika (60 strana). Na kraju prvog dana konferencije, u petak 7. oktobra uveče, takođe u svečanoj Sali Rektorata, održan je koncert akademskog hora „Collegium musicum“, pod dirigentskim vođstvom mr Biljane Radovanović Brkanović, redovnog profesora i prorektora Univerziteta umetnosti u Beogradu. Na samom završetku konferencije, njene rezultate, doprinos i domete ukratko je rezimirao autor ovog prikaza, dr Marko Aleksić, docent na Katedri za muzičku teoriju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu i koordinator konferencije, ujedno najavivši narednu konferenciju za koju je planirano da će se održati za dve godine.